

کتابخانه ملی ایران ۱۵۱۰۹۱۷

بسم الله

www.ketab.ir

راهنمای روش‌های آموزش
در پیش دبستانی

نویسندگان:

دکتر محرم آقازاده

دکتر افسانه سنه

سرشناسه	:	آقازاده، محرم، ۱۳۴۷-
عنوان و نام پدیدآور	:	مدارس یادگیرنده، راهنمای روش‌های آموزش در پیش‌دبستانی / نویسندگان محرم آقازاده، افسانه سته.
مشخصات نشر	:	تهران: مرآت، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۱۵۲ ص.
شابک	:	978-600-464-006-0
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیا
موضوع	:	آموزش پیش‌دبستانی -- راهنمای آموزشی
موضوع	:	Education, Preschool- Study and Teaching
موضوع	:	تدریس -- روش‌شناسی
موضوع	:	مربیان کودک -- راهنمای آموزشی
موضوع	:	Early childhood educators - Study and teaching
شناسه ار و ده	:	سنه، افسانه، ۱۳۴۴-
رده‌بند کنگ	:	LB۱۱۴۰/۲/۱۷م۳ ۱۳۹۶
رده‌بندی یوبی	:	۳۷۲/۲۱۰۷
شماره کتاب‌ناسی	:	۴۶۵۹۹۹۴

مدارس یادگیرنده	:	ر، نمای روش‌های آموزش در پیش‌دبستانی
ناشر	:	مرآت
مؤلفان	:	دکتر محرم آقازاده، دکتر افسانه سته
صفحه‌آرایی	:	ترگس و دودر
طراحی جلد	:	سمانه اسد
تصویرسازی	:	بهناز عبدالله پور
لیتوگرافی	:	اندیشه برتر
چاپ و صحافی	:	اندیشه برتر
نوبت چاپ	:	اول، ۱۳۹۶
تیراژ	:	۲۰۰۰
قیمت	:	۱۲۰،۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، کریمخان زند، ابتدای خردمند شمالی، ساختمان شماره ۸	
تلفن: ۰۲۱-۸۵۶۷۰۰	پیامک: ۰۲۱۸۵۶۷۰
پایگاه اینترنتی: www.meraat.ir	

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، ساختمان تجاری ناشران، پلاک‌های ۲۷۵ و ۲۷۷	
تلفن: ۸-۶۶۴۷۵۱۰۷	

حقوق چاپ و نشر، محفوظ و مخصوص ناشر است و هرگونه کپی‌برداری یا نقل مطالب و نیز نمونه‌سازی براساس الگوی ارائه شده در کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر پیگرد قانونی دارد.

۵	مقدمه ناشر
۷	مقدمه مؤلفان
۱۱	فصل ۱: راهبردهای مبتنی بر فعالیت
۲۵	فصل ۲: راهبردهای مبتنی بر هنر
۳۷	فصل ۳: راهبردهای یادگیری مشارکتی
۴۹	فصل ۴: راهبردهای آموزش مستقیم
۶۵	فصل ۵: راهبردهای یادگیری مستقل
۷۷	فصل ۶: الگوهای تحقیق و کاوشگری
۹۱	فصل ۷: سبک‌های یادگیری
۱۰۱	فصل ۸: کاربردهای فناوری‌ها و رسانه‌ای
۱۱۳	فصل ۹: راهبردهای مهارت تفکر
۱۴۳	پیوست: سازمان‌دهنده‌های بصری
۱۵۱	منابع

○ مقدمه ناشر

«جهانی فکر کردن و منطقه‌ای عمل کردن» یا «کلان فکر کردن و جزئی عمل کردن» عبارات نغزی است که کمابیش آن را شنیده‌ایم. تفکر به اطلاعات نیاز دارد و فکر کردن بدون اطلاعات همان قدر اِصواب است که اطلاعات بدون فکر. برای اینکه جهانی فکر کنیم، به اطلاعات جهانی نیاز داریم. مسیر تفکر راهبردی، داشتن تصویری از کل بسیار اهمیت دارد. کسانی می‌توانند راهبردی بیندیشند، راهبردی کنند و به عمل برسند که تصور مناسبی از کل داشته باشند. هر جزئی باید بتواند خود را در کل بازتعریف کند. بر این اساس، کسب مهارت ادراکی برای مربیان، معلمان، مدیران و تصمیم‌سازان به منظور دستیابی به تصویری شفاف از کل، اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد. این مجموعه با هدف کمک به آموزشکاران و تصمیم‌سازان به جهت کلان فکر کردن و ایجاد و تقویت مهارت ادراکی تدارک دیده شده است. با امید به اینکه عاملی باشد برای ایجاد تصویری کلی و نگاهی دقیق به موضوعات آموزشی و ارزش کشورمان.

با توجه به این رویکرد مرکز نوآوری‌های آموزشی مرات، در مسیر «پشتیبانی از مدارس کشور» بسته‌ای را با عنوان بسته پیش‌دبستانی مبتنی بر مغزمحور تدارک دیده است. این کتاب یکی از کتاب‌های حمایتی این بسته تلقی می‌گردد. در این زمینه به دنبال پاسخ به این سؤال اساسی هستیم که چرا این بسته، برنامه درسی مبتنی بر مغز نام گرفته است؟ روشن است اگر بخواهیم درباره یک برنامه درسی و رویکرد آن برنامه درسی داوری بکنیم، این سؤال پاسخ بدهیم که آیا برنامه درسی مورد نظر، حائز شرایطی هست که ادعا کرده، باید معیارهای در دست داشته باشیم تا براساس آن‌ها داوری کنیم. این بسته مغزمحور است؛ چون این برنامه درسی با معیارهای یک برنامه درسی مبتنی بر مغز سازگار است. این برنامه درسی دارای ده ویژگی زیر است که می‌توان با مطالعه و کاربست آن میزان اثربخشی این ویژگی‌ها را مورد بررسی قرار داد.

دلیل تدارک این مجموعه را در ده ویژگی زیر می‌توان جست‌وجو کرد:

۱. سازنده‌گراست.
۲. بر اصل توجه به تفاوت‌های فردی یادگیرنده و شخصی‌سازی یادگیری استوار است.
۳. محتوا را در بستری همیارانه و گروه‌محور ارائه می‌کند.

۴. همهٔ هوش‌ها و ترجیحات یادگیری نوازمان را در نظر می‌آورد.
 ۵. سنجش آموخته‌های نوازمان کل گرایانه است و صرفاً از پارادایم خاصی پیروی نمی‌کند.
 ۶. یادگیری اجتماعی را یادگیری اصیل می‌داند.
 ۷. پیش‌آموخته‌های نوازمان را بنیانی برای یادگیری‌های جدید او قرار می‌دهد.
 ۸. عواطف مثبت را کلید یادگیری اثربخش می‌داند.
 ۹. نوازمان را محور فرایند یاددهی و یادگیری می‌داند.
 ۱۰. معلم را محور هدایت برنامهٔ یادگیری می‌شمارد.
- در پایان، شایسته است ضمن تشکر و قدردانی از پدیدآورندگان این اثر، به منظور توجه به اسناد بالادستی در تولید این گونه کتاب‌ها سه راهکار از سند تحول بنیادین را یادآوری کنیم:
- راهکار ۱-۵: همپای سوره پیش‌دبستانی به‌ویژه در مناطق محروم و نیازمند حتی‌الامکان با مشارکت بخش غیر دولتی با تأکید بر آموزش‌های قرآنی و تربیت بدنی و اجتماعی.
- راهکار ۳-۹: توسعه مشارکت بخش دولتی و غیردولتی در انجام امور مربوط به تولید، چاپ و توزیع مواد و منابع آموزشی در خارج از سیاست‌های آموزش و پرورش با تأکید بر سیاست تولید بسته‌های آموزشی و سیاست چند آلیف در کتاب‌های درسی.
- راهکار ۹-۱۱: رصد کردن تحولات نظام آموزش و پرورش و تربیت معلم و تحولات علمی در حوزهٔ علوم تربیتی در سطح منطقه، جهان اسلام، بین‌الملل، بومی‌سازی تجربیات و یافته‌های مفید آن‌ها و بهره‌مندی آگاهانه از آن‌ها در چارچوب نظام ملی اسلامی.
- امید است این مجموعه گامی در مسیر عملیاتی کردن راهکارهای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش کشورمان و حرکت به سوی کیفیت‌گرایی در تعلیم و تربیت کشورمان باشد.

فصل آخر کتاب فصل دوسویه، غیرمکتوب و محاری است که در قالب یک سایت طراحی شده است تا خوانندگان کتاب به وسیلهٔ آن با مؤلفان کتاب در ارتباط باشند، بر آن بیفزایند، بازخورد دهند و از پیوسته‌های دیداری- شنیداری آن بهره‌مند گردند. برای استفاده از این فصل به آدرس www.yadgirandeh.com مراجعه کنید و در ادامهٔ تألیف این کتاب مشارکت کنید.

○ مقدمه مؤلفان

کودکان با عشق و عطش یادگیری وارد مراکز آموزش پیش‌دبستانی می‌شوند. به ویژه، وقتی آنان تجارب یادگیری طراحی شده را برانگیزنده و کاربردی می‌یابند به طور سیری‌ناپذیری در جذب و کاربست دانش می‌کوشند. تجارب یادگیری مثبتی که به کودکان فرصت انتخاب کردن و کاوشگری می‌دهد به آنان کمک می‌کند قابلیت‌هایشان را بالا ببرند و پُر دل و جرئت پرورده شوند. از دیرباز، افراد نهادهای مختلفی برای پاسخ دادن به شور آموختن کودکان و هم برای حمایت از کودکان به منظور پیش‌افزودن تر کوشیده‌اند. برخی اثربخش‌ترین، منسجم‌ترین و تا حدودی علمی‌ترین کوشش‌های صورت گرفته در قالب رویکردهایی به آموزش پیش‌دبستانی در ادبیات برنامه درسی پیش‌دبستانی جای خود را باز کرده‌اند. در ادامه برخی رویکردهایی که دارای بعضی ویژگی‌های مورد اشاره در پیش‌مستند، به‌طور خلاصه معرفی شده‌اند.

رویکردهایی به آموزش پیش‌دبستانی

رویکردهای متفاوتی به برنامه‌ریزی درسی در این دوره آموزش وجود دارد. پنج رویکرد متعارف در این زمینه، رویکردهای مونتسوری^۱، والدرفی^۲، رجیو امیلیایی^۳، های اسکپی^۴، و بانک‌استریتی^۵ است. این رویکردها بر اساس نوع برنامه و بر اساس نام کسانی که پدیدآورنده رویکرد خاصی بوده‌اند، نام‌گذاری شده است. هر یک از رویکردهای برشمرده در پیش‌دارای ویژگی‌هایی هستند که در ادامه به اختصار به آن‌ها اشاره می‌شود.

رویکرد مونتسوری

رویکرد مونتسوری، رویکردی رشدنگرانه است. در این رویکرد تأکید عمده بر طبیعت، خلاقیت و یادگیری عملی است. رویکرد مونتسوری ارائه یا آموزش مستقیم به نوآموزان را هدف قرار نمی‌دهد. از این رو، کار مربی بیشتر هدایت دانش‌آموزان بر اساس واحدهای یادگیری (واحدهای کار) می‌باشد که فراهم آورده است.

هدف نهایی رویکرد مونتسوری پرورش منش، حواس، مهارت‌های عملی زندگی و توانش آکادمیک است.

1. Montessori
2. Waldorf
3. Reggio Emilia
4. HighScope
5. Bank Street

رویکرد والدرفی

رویکرد والدرفی بر اساس آموزه‌های نویسنده اتریشی به نام رودلف اشتاینر (استاینر) شکل گرفته است. در این رویکرد تلاش‌های مربی به پرورش روحی، جسمی و علایق کودکان متمرکز می‌شود. بر این اساس، برنامه‌های یادگیری رویکرد والدرفی آکنده از فعالیت‌هایی برای پرورش خلاقیت، یادگیری از طریق همیاری، یادگیری مبتنی بر ریتم و هنر است. همه برنامه‌های یادگیری در رویکرد والدرفی با پیش‌فرض ایجاد میل و شوق به یادگیری و ایجاد فرصت برای بروز استعدادها و نوآموز تولید می‌شوند.

رویکرد جیو املیایی

رویکرد جیو املیایی در دهه ۱۹۴۰ در ایتالیا شکل گرفت و آوازه آن از مرزهای ایتالیا فراتر رفت. امروز بسیاری از پیش‌دبستانی‌های آمریکایی بر اساس رویکرد رجیو املیایی اداره می‌شوند. در این رویکرد، کودکان را به کاوشگری، درک اهمیت جامعه و برای خودآزمایی تشویق کرده و توانایی‌های آنان را بر این اساس، کودکان با بهره‌گیری از فعالیت‌های هنری، انجام دادن پروژه‌ها و فعالیت‌های آزاد برای نشان دادن میل و علاقه‌هایشان به یادگیری می‌پردازند.

های اسکپی

برنامه درسی های اسکپ برنامه‌ای است که برای ساخت و بافت بسیار حساب شده‌ای است. های اسکپ، یادگیری از طریق همیاری فعال را مورد تأکید قرار می‌دهد. کودکانی که در این برنامه ثبت‌نام می‌کنند، بر اساس پیش‌بینی‌های انجام شده در فعالیت‌های شرکت می‌کنند که بتوانند از آنچه در پیرامونشان و از تجارب یادگیری هدایت شده بیاموزند. رویکرد های اسکپی نظارت مستمر بر نحوه یادگیری، میزان یادگیری و میزان پیشرفت نوآموز در یادگیری را مورد تأکید قرار می‌دهد. در برنامه درسی های اسکپ یادگیری موضوعاتی چون علم، ریاضی، و خواندن مورد توجه هستند. زیرساخت رویکرد های اسکپی، یافته‌های روان‌سناسی رشدنگر است.

رویکرد بنک‌استریتی

این رویکرد بر پایه رویکرد رشدنگری و فلسفه آموزشی جان دیویی، مربی آمریکایی، شکل گرفته است. تأکید برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی مبتنی بر رویکرد بنک‌استریتی پرورش توانایی ذهنی، اجتماعی، عاطفی و رشد جسمانی نوآموز است. در برنامه‌هایی با رویکرد

بنک‌استریت، نوآموزان به مثابه یادگیرندگان کوشایی انگاشته می‌شوند که دنیای اطراف خود را بر اساس تجارب یادگیری طراحی شده می‌آموزند. نوآموزان راهبر اصلی برنامه یادگیری هستند و مربی آنان هدایت‌کننده و تسهیل‌گر است.

با در نظر گرفتن همه رویکردها در پاسخ به اشتیاق کودکان برای یادگیری و یاری به کودکان برای پی‌ریزی زندگی راست و استوار در سال‌های اولیه زندگی، برنامه درسی پیش‌دبستانی مبتنی بر مغز طراحی و تولید شد. افزون بر این، تلاش شد برای تربیت مربیان پیش‌دبستانی مواد یادگیری متناسب با برنامه درسی نیز تولید گردد. برای تربیت مربیان پیش‌دبستانی از سه منظر دانشی، مهارتی و نگرشی، سه جلد کتاب تألیف و یک جلد ترجمه شد. چهار کتاب تألیف و ترجمه شده با اسامی زیر در اختیار مربیان قرار می‌گیرند:

۱. راهنمای روش‌های آموزش در پیش‌دبستانی؛
۲. راهنمای برنامه درسی و استانداردهای یادگیری دوره پیش‌دبستانی؛
۳. کاربرد نظریه یادگیری در ساخت‌وسازگرایی در پیش‌دبستانی؛
۴. کاربرد هوش‌های کودکان در آموزش‌های پیش‌دبستانی.

هدف از تألیف راهنمای روش‌های آموزش در پیش‌دبستانی برای مربیان، کمک به آنان در شناخت انواع راهبردهای نوین یاددهی-یادگیری و روش کاربرد آن‌ها در حوزه‌های مختلف یادگیری است. در واقع، می‌توان گفت این راهنما کمک است برای معلمان و والدین تا:

- * تمام گرایش‌ات و سبک‌های یادگیری دانش‌آموز را در نظر آورند؛
- * گنجینه‌ای از انواع راهبردها را در اختیار داشته باشند؛
- * زمینه‌ای مناسب برای ارائه محتوا فراهم آورند؛
- * در انتخاب انواع راهبردها برای حوزه‌های یادگیری گوناگون دارای آرا و نظر عمل باشند.

با آنکه تلاش شده است راهبردهای آزمون و تجربه شده‌ای در این راهنما بر اساس رو نهاده شود، ولی بر این باوریم که معلمان نباید راهبردهای ارائه شده را تجویزی دانسته و شایسته است بکوشند تا بر این گنجینه راهبردهای دیگری نیز بیفزایند.

در پیوست کتاب انواعی از سازمان‌دهنده‌های دیداری/بصری ارائه شده است که بنا به ضرورت هر فعالیت می‌توانید از آن‌ها برای آسان‌سازی کار دانش‌آموزان استفاده کنید.